

stoli sui meritis, quem de mari vocati, suffragantibus, imperavit mari et ventis et facta est in ipsa hora tranquillitas magna, ut omnes qui in navi erant mirarentur. Revertentes vero Coloniā denarios reddiderunt, pellem beato Andreae gratis offerentes, collati non immemores benefi-

cii. » Ita ille. Quid hac re mirabilius? Pellis ursi, ad cultum S. Andreae destinata et coempta, mare compeccit: quid non faciet ipse apostolus? Hunc ergo et nos, auditores; veneremur et invocemus in nostris necessitatibus.

IN FESTO SANCTI NICOLAI.

EVANGELIUM. MATH. XXV.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem. Et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. Similiter, et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unam acceperat abiens, fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque talenta, superlucratus sum. Ait illi dominus ejus: Euge: serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat, et ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus ejus: Euge: serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti et congregas ubi non sparsisti: et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra. Ecce habes quod tuum est. Respondes autem dominus ejus dixit ei: Serve male et piger, sciebas, quia meto ubi non semino et congrego ubi non sparsi: oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, et abundabit: ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem servum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium.

CONCIONES.

- I. Quinque talenta ad meritum exercenda et in Ecclesia dispensanda, dispensata a Sancto Nicolao: quinam defodiant.
- II. Cur instituendum aliquando iudicium universale.
- III. Unumquemque suis talentis contentum esse debere.
- IV. Quid debeant parentes liberis.
- V. Quid debeant liberi parentibus.
- VI. Usura damnatur.

- VII. Documenta evangelica.
- VIII. Mystera evangelii.

CONCIONES AUCTARIUM.

- I. Vitra pernicioso qui parentes imponant filiis suis.
- II. Nicolaus quomodo victor populi fuerit.
- III. Virga tribulationis honesta, utilis, jucunda.
- IV. Quis fidelis Dei servus.
- V. Quid non imponere debeant liberis parentes.

CONCIO I.

QUINQUE TALENTA AD MERITUM EXERCENDA ET IN ECCLESIA DISPENSANDA, DIPENSATA A S. NICOLAUS; QUINAM DEFODIANT.

I. Gratia. — II. Scientia. — III. Potestas jurisdictionis. — IV. Ingenium et ratio. — V. Divitiæ.

THEMA.

Abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. Matth. XXV.

Pingi solet Christi judicantis imago, cum viridi ramo a dextris, et nudato gladio a sinistris. Cujus picturæ ratio ex hodierno evangelio desumi potest. Venit enim dominus, qui talenta servis suis ad negotiandum distribuere. Primo quidem ad servos bonos, cum viridi ramo præstantissimæ laudis: *Euge: serve bone et fidelis, etc.* Quid suavius hac voce? Venit deinde ad servum pigrum cum gladio condemnationis; *Serve male et piger*, inquit, *tollite ab eo talentum, et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores.* Quid durius hac increpatione? Itaque duplici hac voce invitat nos Dominus ad negotiandum cum talentis nobis creditis: promissione gloriæ et comminatione pœnæ, et videtur nobis dicere id apostoli. I. Cor. IV. *Quid vultis! In virga veniam ad vos? An in charitate et spiritu mansuetudinis?* Quia vero neminem ita insanire arbitror, qui virgam Dei experiri malit in adventu ejus, quam charitatem, quique audire malit: *Serve male et piger*, quam: *Euge: serve bone et fidelis?* Idcirco ad hoc totis viribus conemur, ne talenta nobis credita in terra defodiamus.

Quinque diversa talenta reperiuntur in sacris litteris, per quæ quinque potissima dona hominibus a Deo data ad meritum et dispensationem, possunt intelligi; talentum auri, argenti, ferri, plumbi: hoc Zach. V. reliqua quatuor, 1. Par. ult.

I. Primum talentum auri, gratiam significat, quæ animam dita et cætera dona superat, uti aurum alia metalla. De hac apost. II. Corinth. VI. ait: *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* In vacuum autem recipiunt gratiam, qui ea non utuntur ad id ad quod data est illis. Datur autem nobis non tantum ut vestis instar animam ornet, et Deo gratiam faciat: sed etiam ut gladius et scutum ad vitanda in posterum peccata et peccandi occasiones evadendas: velut instrumentum artis ad dignos pœnitentiæ fructus faciendos, quibus redimamus pœnas peccatis nostris debitas: ut aurum vel pecunia ad comparanda merita gloriæ et dignificanda opera

nostra, quo Deo placeant et gloriam mereantur, licet minima sint, velut equus ad prompte et suaviter conficiendam viam mandatorum, velut ignis ad calefaciendos et accendendos etiam proximos. Quare merito de ea Sapiens dixit, Sap. VII. *Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei.* Hunc vero thesaurum in terram defodiunt et abscondunt omnes, quid ad non prædictos fines gratia utitur. Idcirco enim in baptismo, confirmatione, aliisque sacramentis gratiam accipimus, ut cum ea negotiemur et lucrum faciamus, ut discimus ex apostolo, II. Corinth. I. ubi ait: *Unxit nos Deus, qui et signavit* (Græce sigillavit) *nos et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Constat ungi consuevisse milites et luctatores, signari vero cursores (quemadmodum et hodie Judæi et certatem cursus electi, sigillari in fronte solent). Ergo ad hoc uncti sumus gratia Dei, ut pugnemus: ad hoc signati, ut curramus pro bravio. Cum ad Saulem dixisset Samuel, 1. Reg. XV. *Me misit Dominus ut ungerem te in regem*, statim subjecti, II. *Nunc ergo audi vocem Domini, valde et percute Amalec;* idem multo magis nobis dici existimemus. Saulem enim unxit Samuel tantum, nos autem Deus, ut audivimus ex apostolo. Ergo si uncti sumus, et a Deo quidem, audiamus ergo vocem Domini et percutiemus Amalec, hoc est, diabolus, mundum, carnem, vitia nostra. Idcirco, inquit S. Chrysostomus, hom. XIII. in Matth. *Arma accipisti, non ut otieris, sed ut pugnes.* Fecit hoc apostolus, qui 1. Corinth. ait: *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem sed gratia Dei mecum.* Similiter S. Nicolaus, qui nequaquam otiosi cum gratia Dei, sed a puero statim negotiari voluit, dum adhuc infans, singulis quartis et textis feriis semel tantum ubera matris suxit. Puer dein factus et juvenis, aliorum juvenum devitans lascivias, ecclesiarium potius trivit limina. Ad hæc ingenti studio salutem animarum quæsit.

II. Secundum talentum argenti scientiam significat Scripturæ et verbi Dei, quod sonore est prædicandum quomodo et argentum quoque sonorum est. Hoc enim mandavit Dominus, Matth. X. *Quod dico vobis in tenebris, inquit, dicite in lumine, et quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Cum enim verbum Dei res sit omnibus hominibus apprime necessaria, ideo quibuscumque indigentibus debet communicari. Si quis abundaret panibus, et parvulis esurientibus eos communicare nollet, sed reluderet in cista, annon graviter peccaret, præsertim si sciret panes inde non minuentur? Sane quatuor illi leprosi, IV. Reg. VII. cum viderent castra Syrorum deserta et victualibus

redundantia, Samariam vero civitatem obsessam et fama afflictam; *Si tacuerimus, inquit, et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur.* Quomodo igitur non arguentur, qui cum aliis communicare verbum Dei possunt, pro occasione oblata non faciunt? His enim dicitur, Prov. XI. *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis.* Hoc vero talentum abscondunt, non solum qui docti cum sint, alios docere nolunt, sed etiam qui verbum Dei auditum, aliis eum possunt ac debent, non communicant, veluti parentes, qui non docent liberos. Multo magis peccant, qui idem memoria non retinent, sed mox oblivione sepeliunt. Item qui multa bona sciunt et audierunt, non tamen secundam ea vivunt. Ad hæc: *Virginitatem tæcere, est aurum abscondere*, inquit Evagrius. Videtur etiam qui cum legere et scribere didicerint, nihil unquam spirituale legunt, nec peccata sua litteris adnotant pro facienda confessione, quando inde fit, ut multa obliviscantur et confiteri negligent. Similiter qui de animæ periculis cavendis alios præmonere cum possint, nolunt. Scimus enim quid evenerit Jonæ, quando jussus a Deo prædicare Ninivitis instans illis periculum subvertendæ urbis, renuit et fugit a facie Dei, non ita S. Nicolaus, qui a juventute sedulo Dei verbum audire studuit, et quidquid in concionibus de sacra Scriptura intelligere poterat, memoriæ commendabat, ut haberetur in ejus vita. Idem in Palestinam profectus, horribilem tempestatem nautis sereno cælo prædixit, coortamque precibus sedavit. Idem contra edictum Maximiani fidem liberrime prædicavit, et cum longe abductus esset in carcerem, in quo positus prædicare non destitit, captivos ad martyrium accendit.

III. Tertium talentum ferri, potestatem Jurisdictionis denotat, quia ferrum omnia domat. Hanc probe exerceri et nequaquam abscondi præcipit Deus, Jerem. XLVIII. cum ait: *Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est, qui secundum aliquod vulnus cernit, et tamen secare recusat, ut ait S. Gregorius, III. p. pastoral. ad non. XXVI. Quod utique de judice et magistratu et intelligendum; de hoc enim ait apostolus, ad Rom. XIII. *Non sine causa gladium portat Dei enim minister est.* Atqui frustra gereret, si insones non educeret. Tales etiam magistratus, idola vocat Deus, Zach. XI. *O pastor et idolum*, inquit, *derelinquens, gladium super brachium ejus, et super oculum dextrum ejus*, quasi dicat: Quia non tam judex quam judicis simulacrum ligneum, est, educere gladium nolens, ideo dignus ut gladius divinæ ultionis in eum animadvertat. Quod regi Achab prædictum, fuit, II. Reg. XX. cum dimisisset Benadab regem Syriæ: *Quia dimisisti virum*

dignum morte de manu tua, erit anima tua, pro anima ejus; quod paulo post ei contigit, cum in prelio a Syris occisus est, III. Reg. ult. Sapiens quidam At heniensis, uti refert Tympius, in specul. Magist. p. II. sig. LI. missus erat a senatu Lacedæmonum, ut observaret quibusdam legibus ac institutis civitas regeretur. Reversus in patriam, vocatus a senatu est, ut sui itineris rationem redderet, tandemque rogatus, quomodo Lacedæmonii rempublicam administrarent? Fune, turca, gladio, aliisque exquisitis tormentorum instrumentis in senatu depositis: *Hæc, inquit, sunt leges. Lacedæmoniorum in his civitatis salus et administratio ponitur*, quasi diceret; non in legibus condendis, sed in observandis urbis administratio consistit. Ut enim opes in arca positæ non prosunt hominibus si non exponantur, ut pharmaca in pharmacopolio si non adhibeantur; ita leges quoque tabulis inscriptæ mortuæ sunt nec prosunt civitati, si non rigide observantur. Quare optime Seneca dixit: *Pinguorem mactari victimam non posse quam hominem sceleratum*: et M. Cata dicebat eos magistratus, qui maleficos pœnis non coercent, non tantum non ferendos, sed apud liberos obrendos esse, ne ex pœnæ neglectu alius reipublicæ labesseret, inquit Plutarchus, in ejus vita. Nocet enim bonis, qui parcit malis. Porra quanto justiciæ zelo arserit Sanctus Nicolaus, ex eo patet, quod tres cives Myrenses, nequitia judeis inique condemnatos et jam gladio carnificis subjectos, mirabili animositate eripuerit, excutiendo gladium carnifici et arguendo judicem, comminandoque accusationem apud imperatorem. Item, quod tres tribunos legatos Constantini Magni fraudi malorum neci destinatos itidem liberavit, arguendo per visum imperatorem, et comminando illi prælium atque interitum totius familiæ, ut in ejus vita.

IV. Quartum talentum æris naturæ bonum est, ingenium et ratio: quia, ut æs ex se aptum est in alia converti et in quamvis figuram facile transfundi, sic ratio, ingenium et indoles naturæ, quæ bene et male efformari possunt pro ratione disciplinæ, aptaque sunt ad bonas et malas, utiles et inutiles artes addiscendas. Talentum hoc sepeliunt, qui rationem et ingenium ad noxias et inutilia perdiscenda vel tranctanda applicant: veluti qui fabulis et jocis se et alios pascunt; qui omnis generis ludos exactissime perdiscunt, conanturque alios in his vincere; qui novas adveniunt vestes et vestiendi rationes; qui moriones agunt; qui relictis utilibus et sanctis libris, ludicris evolvunt et amatiore. Testatur hoc D. Gregorius, hom. in evang. Talentum in terra abscondere, inquit, est acceptum ingenium ter-

renis actibus implicare, lucrum spirituale non quærere, cor a terrenis cogitationibus nunquam levare. » Sic ille. Idem agunt qui secundum rationem non vivunt : sed velut bestiarum sensualitatem tantum sequuntur. S. Augustinus, epist. LIX. ad quemdam discipulum suum Licentium nomine ingeniosissimum et litteris excultissimum scribit : « Si calicem aureum invenisses in terra, donares illum Ecclesie Dei, accepisti a Deo ingenium spiritualiter aureum, et ministras inde libidinibus, et in illo Satanæ propinas teipsum? » Omnes isti cum Domitiano imperatore dum regia et utilissima negotia tractare possent ac deberent, muscas aucupantur ; siquidem ipse certam quotidie pensum horarum muscis capiendis, et acuto stylo configendis dabat, ita ut propterea vulgi fabula fieret. Refert S. Hieronymus, in reg. monach. c. XV. se moribundum aliquando raptum ad iudicium, et a iudice interrogatum de conditione, Christianum se respondisse. Ad quod iudex : *Mentiris : Ciceroniamuses non Christianus. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum* (oblectare enim se solebat gentilium potius auctorum lectione quam sanctarum litterarum) ; itaque ex iudicis sententia dire flagellis cædi adstantiumque precibus ad corpus redire iussus est, dolorem adhuc sentiens et plagas scapulis gerens. Si hoc actum cum Hieronymo quod gentilium librorum lectionem adamasset, quale, putamus iudicium illos expectat, qui profanis et noxiis studiis toti addicti sunt ? Huc etiam pertinent qui cum patriæ et reipublicæ prodesse possent, ob naturæ et ingenii præstantiam, malunt tamen otiosi desiderare quam aliquid peragere ad communem reipublicæ salutem. Cum pars sit propter totum, æquum est, ut toti serviat etiam cum damno proprio, et magis ad publicum, quam ac privatum bonum respiciat. *Turpis est omnis pars*, inquit S. Augustinus l. III. confess. cap. VIII. *toti suo non conveniens et congruens.* Carthaginienses mulieres neglecto cultu proprio raserunt capita sua, et capillos contulerunt in usum fanium militarium quorum penuria laborabit civitas, teste Plut. in lib. de usura. Pudeat ergo viros qui cum possint, ad bonum reipublicæ nihil conferunt. Non abscondit hoc talentum S. Nicolaus, qui propriam quietem vitæ contemplativæ, quam ibi elegerat in eremo terræ sanctæ, et postea in monasterio, ad Dei monitionem deseruit, et ad oves suas rediit, quo aliis etiam prodesset, Idem totum se aliis impendit, omnibus semper ad se accessum faciendo et consulendo.

V. Quintum talentum plumbi, significat divitias, quia viliores cæteris bonis. De harum dispensatione dicit Ecclesiasticus, c. XXIX. *Perde*

pecuniam propter fratrem et amicum tuum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem : et Prov. XI. Qui abscondit frumentum, maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium. Porro non illi tantum abscondunt et defodiunt pecuniam, qui ex avaritia non communicant : sed etiam prodigi, qui male et inutiliter expendunt in vestium et conviviolorum luxum, qui morionibus, histrionibus, assentatoribus, ac commensatoribus erogant, qui in tabernis subtile dola defodiunt, qui aleis absument, qui in res inutiles, scelopeta, facetias, canes, etc. expendunt, cum possent ea pecunia maxima lucra facere, tam in sum, quam aliorum commodum, si nimirum inde pauperes familias recrearent, templum aliquod ornarent, detarent inopes puellas, sustentarent pauperes studiosos, liberales essent in bene meritos, mutuum darent indigentibus, emerent pios libros et sanctorum vitas ad pascendum subunde spiritum, eorumdem lectione, etc. His, inquam, et similibus modis daretur pecunia nummulariis ad ingentia lucra paranda. Unde gravissima sane ratio reddenda erit aliquando Deo propter iste bona, quibus tot in cælo coronæ parari poterant ; nihil vero paratum est. Quis enim Dominus non dure exciperet servum, qui missus, cum pecunia plurima ad comparandas merces pretiosas, nihil aliud emisset secumque ferret, præter nugas et puppas infantiles ? An nescimus quomodo hoc talentum expendit S. Nicolaus ? Postquam paternam hæreditatem accepit, non cogitabat quomodo eam conservaret vel auget, sed quomodo utiliter expenderet, succurrebat viduis et pupillis pecunia et consilio. Imprimis vero tres illas pauperes filias civis Patavensis jamjam prostituendas, impudicitia servavit, ut nupti traderentur. Atque ita non corpus tantum, sed et animas earum ab interitu liberavit. Item famis tempore suæ civitati providit de navi plena frumento. Ipse etiam sibi omnem superfluitatem interdixit, et vix necessaria concessit, tam in vestitu quam in victu. Denique, quia omnia talenta sua non in terram fodit, sed optime impendit, tandem meruit etiam anima suam in manus Dei tradere. Moritarius enim cum oraret Psalmum : *In te, Domine, speravi*, in eo versiculo : *In manus tuas commendo spiritum meum*, reddidit Deo spiritum. Idem sperare possumus, si sequamur ipsum.

CONCIO II.

CUR INSTITUENDUM SIT ALIQUANDO JUDICIUM UNI
VERSALE.

1. Ex parte Dei : Ut appareat ejus justitia privata.
2. Ut appareat ejus justitia publica et universim.
— II. Ex parte Christi : 1. Ut honor ei ablatus restitatur. 2. Ut appareat ejus iudicium æquissimum.
— III. Ex parte iudicandorum : 1. Et unusquisque perfectam accipiat mercedem. 2. Ut corpus simul cum anima capiat suam mercedem. 3. Ut operum etiam fructus et effectus remunerentur.

THEMA.

Post multum vero temporis, venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis
Math. XXV.

Satis, ut opinor advertimus, quis sit iste homo qui peregre proficiscitur et post multum temporis revertitur ut ponat rationes cum servis suis. Et si nos nesciamus dicit id nobis S. Gregorius, homil. IX. in evangel. *Quis itaque iste homo est, inquit, qui peregre proficiscitur, nisi redemptor noster, qui in ea carne, quam assumpserat abiit in cælestes ?* Itaque hic etiam est, qui revertetur aliquando in iudicio universali positurus rationes cum omnibus servis suis, adeoque nobiscum etiam. Sed forte non satis scimus, quamobrem Deus velit rationes has exigere in iudicio illo. Nam imprimis indignum videtur Deo, si contendere velit cum homine, rex cum suo mancipio, giga, cum infante vel potius formica, doctor cum rusticio. Hinc enim illæ Jobi querelæ : *Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris*, c. XIII. et cap. XIV. *Quasi flos egreditur (homo) et fugit velut umbra, es nunquam in eodem statu permanet ; et dignum du cis super hujusemodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in iudicium ?* Deinde, nonne post mortem statutum est omnibus iudicium testante hoc apostolo ? Ad quid ergo iteratum illud et universale iudicium in fine mundi. Audiamus.

I. Prima ratio est ex parte Dei ut justitia ejus appareat, et primo quidem illa, qua unicuique suum reddit, prout quisque gessit in corpore suo. Hæc enim Dei justitia parum et obscure hic apparet, dum non solum sæpissime ad longum et quandoque ad totum vitæ tempus peccatoribus connivet, et vicissim pios nullo afficit præmio : sed præterea multoties reprobis multam prosperitatem et abundantiam largitur, pios contra calamitatibus et miseris premit. Hinc enim aliqui

mortales, illorum felicitatem, horum miseriam considerantes existimare possent, non recte mundum administrari et omnia casu fieri. Sane hæc res vel ipsi Davidi fuit intellectu difficilis, ut testatur Psalm. LXXII. *Existimabat ut cognoscerem hoc*, inquit, *labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum.* Itaque in die illo, quando recludet Deus sanctuarium justitiæ suæ, et novissima omnium considerabit, tum demum apparebit Deum vidisse omnia, et notasse in suo libro, tam malorum scelera et prosperitates, quam honorum merita et calamitates, et hæc omnia bene fecisse, vel fieri permisisse, malos videlicet hic præmiasset bonis temporalibus, propter aliqua eorum opera bona moralia, quæ in cælo nil merebantur : bonos hic ad tempus afflixisse ob leves eorum culpas vel tad exercitium patientiæ. Quemadmodum qui texti apertem figuris varium, inconsiderate videtur agere, dum modo manum textit, modo pedem sine ordine. Sed ubi finita est textura, et tapes explicatur, tum cernitis apposite fecisse omnia. Qui captivos videt triduo ante mortem opipare tractari, variis nimirum escis et vino pretioso, poterit is primo forte cogitare iniquissimum hoc esse, ut nimirum fures, latrones tam laute excipiantur ; sed si postea videat illos educi ad patibulum et necari, jam desinet mirari, et invidere illis missa apophoreta ; similiter etiam in iudicio universali omnibus patebit, quam æque et bene factum sit quod modo sæpe reprobi optime habentur, boni vero pessime ; patebit enim omnia cum Dei justitia pulcherrime coherere. Hujus rei typus fuit David rex, qui in vita sua fuit mansuetissimus et injurias sibi illatas facie toleravit, nec ulcisci voluit ; adeo ut Joab aliquando illi diceret : *Diligis odientes te, et odio habes diligentes te*, II. Reg. XIX. at vero quando moriens regnum filio suo Salomoni tradidit, tunc eidem mandavit, ut pro meritis eos tractaret, a quibus bene vel male habitus erat. *Nosti*, inquit *quæ fecerit mihi Joab filius Seruiæ, quæ fecerit duobus principibus, quos occidit, etc. facies ergo juxta sapientiam, et non deduces caniliem ejus pacifice ad inferos. Sed et filiis Bercellai Gaaladitis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua : occurrerunt enim mihi, quando fugiebam a facie Absalon fratris tui, etc.* Idem fiet in iudicio, in quo Deus Filium suum constituet mundi iudicem. *Itaque nolite*, inquit apostolus, I. Cor. XLI. *ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, etc.* In hoc mundo, quasi in nocte versamur, quando ut nos loquimur, vacæ omnes nigrae sunt, nec ab invicem discerni facile possumus. At ibi oriatur Christus ut sol, qui unicui-

que suum verum ac genuinum referet vultum ac colorem.

Secundo, ut appareat aliquando ex instituto justitia Dei universim tempore et occasione conveniente. Nam quatuor sunt præcipua Dei attributa, quæ hominibus manifestari et ad illos dirigi debuerunt: potentia, sapientia, bonitas, justitia quæ designabantur per quatuor illa animalia Ezechielis, currum divinæ œconomiae trahentia; potentia per bovem, sapientia per aliquam, bonitas per hominem, justitia per leonem. Jam vero Deus potentiam suam maxime ostendit, quando mundi machinam ex nihilo creavit, terram super stabilitatem suam, id est, super nihilo fundavit, nubes in aere suspendit, cælum expandit sicut pellem, etc. ita ut firmissime omnia et suapte vi consistant. Sapientiam ostendit in dispositione, conversatione et gubernatione, velut in diversis cœlorum motibus, naturalibus, violentis, cœlioribus, tardioribus, quorum interventu fruges et alia progignuntur et conservantur: item in elementorum dispositione, in regnorum gubernatione, translatione, ortu, interitu, in viventium omnium mirabili sustentatione, etc. Bonitatem ostendit in mundi recreatione, quando misit nobis Filium suum et tradidit ad mortem, ut pro nobis ille satisfaceret, nosque cum inimici Dei essemus, reconciliaret. Restat igitur, ut aliquando ex instituto et universim ostendat suam justitiam: ut ita qui agnoscere noluerunt Dei potentiam, sapientiam et bonitatem, experiantur tandem justitiam punientem: qui vero agnoverunt, justitiam præmiantem. At licet sparsim aliqui peccatores puniti sunt a Deo in hoc mundo, vicissim etiam præmiati aliqui justii, nequaquam tamen omnes, sed pauci tantum; Dei autem justitia talis esse debet, quæ unicuique reddat id quod suum est: alioquin Deo deesset summa hæc perfectio, hoc est, quod promisit se facturum suo tempore Deus, Ps. LXXIV. *Cum accepero tempus, inquit, ego justitias judicabo*, id est, justissime. Quemadmodum enim judex aliquis causas litigantium differt ad certum aliquem diem, in quo omnibus jus reddat, licet interim necessitate exigente, quandoque causas aliquas obiter expediat, aliquos carceribus constringat, etc. sic Deus quasdam causas obiter hic expedit, sed ibi ex instituto omnium expedit.

II. Secunda ratio est ex parte Christi, primo, ut sic honor ei ablatus publice restituatur, et compensentur judiciaria potestate ac gloria, sicque impleatur quod dicitur Job XXXVI. *Causa tua quasi impii judicata est, causam judiciumque recipies*. Nemo unquam tanta infamia, ignominia et injuria affectus est in mundo, ac Christus; cum

enim esset Dei Filius et propter vitæ sanctitatem, doctrinam et miracula undique celebratissimus maximique nominis, tandem pro mercede vilissima venditus, et a Judæis emptus, tamquam latro captus, ligatus et falso accusatus est: deinde, ad tribunalia hinc inde raptus, tam a iudicibus quam eorum ministris indignissime et scurriliter, tamquam rex fictivus vexatus et illusus, deinde, inaudita insania Barabbæ homicidæ posthabitus, demum, inter latrones cruris morte turpissima condemnatus est. Et quid tandem pro tot injuriis et contumeliis, honoris ac præmii consecutus est? Parum sane, aut nihil; etenim resurrectionis et ascensionis ejus gloriam pauci admodum viderunt discipuli tantum ejus. Inimici autem illius nullam ei prorsus honoris et injuriarum compensationem fecerunt. Decet igitur omnino, ut Mardocheus iste tandem exaltetur, et equo regio impositus, id est, judiciaria potestate præditus coram toto mundo, recipiat jus et honorem, quo prius iniquissime fuit spoliatus. Decet ut hic Josephus, qui innocens cum esset, venditus tamen et in lacum sepulcri missus est, tandem eruat, et in nubibus cœli veniat, velut in curru regio et tribunali Dei impositus, mundo præponatur tamquam judex, rex et dominus universorum, ut sic ante ipsum et nomine ejus flectatur omne genu, cœlestium, terrestrium et infernorum, juxta illud Isa. XLV. *Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu*; quod apost. ad Rom. XIV. de Christo judicatur intelligit. Et propterea iudicii hujus locus erit vallis Josaphat prope Jerusalem et montem Olivarum (Joel I.) ut quo loco ipse inique captus, iudicatus et damnatus, necnon genu flexo ludere adoratus erat, in eodem videant omnes, eum summo eum honore iudicem vivorum et mortuorum, et non jam ludere, sed serio et cum tremore venerentur et adorent. Tunc adimplebitur, quod dixit Dominus, Luc. XIX. de civibus illis, qui oderant dominum suum et dicebant: *Nolumus hunc regnare super nos*. Rediens enim accepto regno dicit illis: *Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc et interficite ante me*. Ante se jugulari præcipiet, quia hoc spectaculo pascet oculos suos et recuperabit honorem suum, illis vero reddet ignominiam. Numquam sicut olim triumphantes, postquam captos hostes duxerunt in triumphum ante currum, mandarunt eos vel mox interfici, vel abduci per lictores in carcerem perpetuum, Cic. in Verrina VII. Tunc adimplebitur etiam quod de seipso Luc. XX. *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur, super quem autem*

ceciderit, comminuet eum. Reprobatus hic lapis a Judæis et peccatoribus, ibi constituetur loco honoratissimo, omnibus conspicuus: impingunt hic in eum, velut humi jacentem peccatores et conquassantur in anima; sed ibi conterentur cum de cœlo in eos decidet.

Deinde, ut appareat hoc ipsum ejus iudicium esse justissimum, nullique in hoc processu fieri injuriam (novit enim homines esse amatores sui, et seipsos etiam reos facile absolvere aut excusare.) Reis publico supplicio afficiendis, publicum prius instituitur iudicium, ut sic omnibus pateat; omniumque calculo approbetur justa eorum condemnatio. At longe gravius est condemnari in perpetuum, ideo testem et approbatorem illius iudicii totum mundum vult esse Deus, juxta id Sapient. V. *Pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos*. Reperire est aliquos iudices, qui nolunt rationem reddere processuum suorum, ideoque sæpe inique alios condemnant, quod aliquo modo credit in solatium miserorum, quia sciunt se innocuos, et iudicem Deum pro se expectant. Sed non ita agat Christus; palam enim ostendit iudicii sui rationem, ideoque nullum hinc solatium reprobis adveniet, quia palam se reos cernent, nec alium pro se iudicem deinceps expectabunt. Exemplum hujus rei intuemur illum, qui sine veste nuptiali, reprehensus est in nuptiis, et mox coram omnibus condemnatus ad tenebras exteriores. Cum enim interrogaretur a rege: *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* illico obmutuit; quia nimirum et ipsi, et regi, et spectatoriibus omnibus patuit ad oculum id de quo arguebatur, ideoque non potuit non approbare latum in se iudicium.

III. Tertia ratio ex parte iudicandorum, primo, ut unusquisque perfectam accipiat retributionem et mercedem operum suorum, tam reprobi quam electi. Ad perfectam autem virtutis mercedem, pertinet stipendium et honor: ad peccati vero mercedem, tormentum et infamia. Sic studiosis, qui aliis excelluerint, præmia distribui solent in publicis spectaculis et comædiis, sic Romani victoribus, suis ducibus, non solum præmia dabant, sed etiam triumphum adornabant. Vicissim insignes malefici condemnari et supplicio affici solent in nudinis, quando frequentissimus adest populus. Modo autem in hoc mundo, justii debitum sibi honorem perraro, aut nunquam acceperunt, præsertim ab iis, a quibus afflicti fuerunt, similiter et reprobi debitam sibi ignominiam non semper, aut saltem non pro merito receperunt; sed sæpe illi ignominiose tractati sunt, ut sancti martyres: hi vero gloriose exaltarunt, ut tyranni, qui martyres occiderunt. Opus igitur est, ut aliquando

plena merces omnibus tribuatur. Moris olim apud Romanos erat, ut quotannis certo die solemniter in pompa gestaretur canis in crucem actus, et anser splendide admodum in lectica et veste stragula pretiosa sedens; ob eam causam, quod anseres in obsidione Capitolii Gallis irruptionem in arcem tentantibus, Romanos clangore et strepitu excitassent, canibus interim somno indulgentibus, Rosin. in antiquitat. Rom. I. VII. Eadem ratione publicum Christus instituet spectaculum in iudicio ad gloriam electorum, qui strenue vigilarunt, contra hostes animæ suæ, ad confusionem vero reproborum, quod somno indulgentes hostibus aditum fecerint. Cogitemus nunc fratres, quanta erit beatorum gloria cum publice extolentur a Christo, et juxta sedem ejus collocabuntur tamquam amici ejus: qui hic a mundo sprete et conculcati sunt? Scimus sane Susannam innocentem, primo quidem de adulterio turpiter accusatam et inique condemnatam, jamque ad necem ductam, sed postea majori gloria reductam et in alio iudicio absolutam tamquam innocentem maxima sua gloria: siquidem Daniel interveniens aliud instituit iudicium, in quod innocentem deprehendit et absolvit, falsos vero accusatores reos deprehendit et condemnavit, Dan. XIII. Maximus inde honor advenit Susannæ, quod non esset inventa in ea res turpis. Idem etiam eveniet electis, præsertim iis, qui multa inique passi sunt, vel seipsos hic humiliarunt, majori enim gloria restituatur illis honor, quam si nunquam eum perdidissent. Hoc est, quod dicit Dominus, Luc. XIV. de eo, qui in mensa conviviali ultimo se posuit loco, et postea evectus est ad digniorem: *Tunc erit tibi gloria, inquit, coram simul discumbentibus*. Similiter ergo quisquis in hac mundi mensa, vel seipsum ex humilitate ultimo ponit loco, vel a potentioribus præter jus et fas deprimatur, ibi exaltabitur tanto magis, et tunc illi erit gloria coram toto mundo: ut apostolus, 1. Cor. IV. ait: *Tunc laus erit unicuique a Deo*.

Vicissim vero reprobi, o quantum confundentur, qui hic primi esse contenderunt, et cæteros cubito truserunt! Cum ibi deponentur et audient: *Amice da huic locum!* Ob hanc putæ confusionem dicent montibus: *Cadite super nos*, et collibus: *Operite nos*, Luc. XXIII. Inter alios etiam merito pudefient hypocritæ, qui cum opinione sanctitatis moriuntur, cum vere sint impii, quales sunt Anabaptistæ, et multi Calvinistæ, erantque olim martyres diaboli, quos Cyriacus, in l. de unitate Ecclesiæ scribit pro hæresi mortem varie passos esse. His omnibus larva detrahetur, et ovina pelvis, qua lupi cum essent, tecti incedebant. Hoc enim eis comminatur Deus Nahum III. *Revelabo*